

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 neljänneksi lisätalousarvioksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2022 neljänneksi lisätalousarvioksi (HE 242/2022 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu asiayhteyden mukaisesti kaikissa valtiovarainvaliokunnan jaostoissa.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Vuoden 2022 neljäs lisätalousarvioesitys lisää nettomääräisesti määrärahoja yhteensä 66 milj. euroa ja varsinaisia tuloja yhteensä 322 milj. euroa.

Verotuloarvioita ehdotetaan korotettavaksi hieman yli miljardilla eurolla, mikä selittyy kasvaneella ansio- ja pääomatuloveron tuottoarviolla. Sekalaisten tulojen arviota ehdotetaan korotettavaksi 235 milj. eurolla johtuen mm. siirrettyjen määrärahojen peruutuksista ja päästöoikeuksien huutokaupasta kertyvien tulojen kasvusta (37 milj. eurolla). Arviota Suomen osuudesta EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksista puolestaan vähennetään 103 milj. eurolla, mikä aiheutuu Suomen ennakoitua paremmasta talouskehityksestä.

Suurimmat menolisäykset esitetään puolustusministeriön hallinnonalalle Suomen puolustusvalmiuden parantamiseen ja Ukrainan tukemiseen (yhteensä noin 294 milj. euroa). Määrärahaa esitetään myös Gasonia Oy:n pääomitukseseen pankkilainan takaisinmaksun rahoittamiseksi (226 milj. euroa) ja Gasgrid Finland Oy:n pääomitukseseen terminaaliyhtiön käyttöpääoman ja infrastruktuurikohteiden rahoittamiseksi (105 milj. euroa).

Hallituksen esitykseen sisältyy edelleen myös koronaviruspandemiaan liittyviä korvauksia yhteensä 123 milj. euroa, josta 50 milj. euroa on vuoden 2021 määrärahan uudelleen budjetointia. Ylimääräisen lapsilisän maksamiseen esitetään 112 milj. euroa ja valtion velanhoitomenoja esitetään korotettavaksi 109 milj. euroa. Suurimpia määrärahalisäyksiä osoitetaan lisäksi mm. perusväylänpidon korjausvelkaan ja kustannusten nousuun (noin 31 milj. euroa) sekä liikennehankkeiden valtuuksien korotukseen (yhteensä 162 milj. euroa).

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp

Suurimmat määrärahavähennykset tehdään työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle (-403 milj. euroa) aiheutuen lähinnä EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä myönnettävien avustusten vähenemisestä (-103 milj. euroa) ja Finnvera Oyj:n tappiokorvausten ennakoitua maltillisemmasta toteutumisesta (-100 milj. euroa). Määrärahojen aleneminen sisäministeriön hallinnon- alalla (-206 milj. euroa) johtuu pääosin vastaanoton piirissä olevien henkilöiden arvioidun määrän pienenemisestä ja sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla (-194 milj. euroa) mm. työttömyysetuuksien vähentymisestä arvioitua paremman työllisyyskehityksen seurauksena.

Hallituksen esitykseen sisältyy lisäksi mm. valtiontakuu Suomen Pankille Kansainvälisen valuuttarahaston Poverty Reduction and Growth Trust (PRGT) -rahaston hyväksi myönnettävän lainan vakuudeksi mahdollisten tappioiden varalle (400 milj. euroa).

Vuoden 2022 neljäs talousarvioesitys vähentää valtion nettolainanoton tarvetta 256 milj. eurolla. Valtion nettolainanotoksi vuonna 2022 arvioidaan noin 18,6 mrd. euroa, mikä sisältää vuoden kolmannessa lisätalousarviossa päätetyn 10 mrd. euron varautumisen sähkön johdannaismarkkinoilla toimiville yhtiöille myönnettäviin lainoihin ja takauksiin. Valtionvelan määrän vuoden 2022 lopussa arvioidaan olevan noin 147 mrd. euroa, mikä on noin 55 prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille esitetään 46 000 euron määrärahaa, joka liittyy lakeihin verkossa tapahtuvaan terroristisen sisällön levittämiseen puuttumisesta ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 241/2022 vp). Koska asian käsittely on edelleen kesken, mainittu määräraha poistetaan momentilta.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään lisäystä 5 511 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Pääluokka 26

20. Rajavartiolaitos

70. Ilma- ja vartioalusten hankinta (siirtomääräraha 5 v)

Momentille esitetään 6 milj. euroa itärajan esteen pilottihankkeeseen. Määrärahalla on tarkoitus rakentaa kolmen kilometrin pituinen pilottieste Kaakkois-Suomeen vuosina 2022—2023. Pilotin avulla on tarkoitus testata ja varmistaa hankkeen toteutusta, kuten suunnittelu- ja rakennustapaa, valvontajärjestelmien ja aidan integraatiota, porttiratkaisuja sekä budjetoinnin oikeellisuutta.

Hanketta on tarkoitus jatkaa vuodelle 2023 esitetyllä 139 milj. euron rahoituksella, jolla rakennettaisiin itärajan tärkeimmät kohdealueet vuosina 2023—2024. Hankkeen kolmannen vaiheen kohdealueiden rahoitus sekä koko aidan ylläpidon kustannukset sisällytettäisiin julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2024—2027. Yhteensä esteita kattaisi noin 200 km itärajan kokonaispituudesta, joka on 1 340 km. Hankkeen investointikustannusten arvioidaan alustavasti olevan 377 milj. euroa.

Valiokunta pitää saamansa selvityksen pohjalta esitettyä määrärahaa perusteltuna ja yhtyy Rajavartiolaitoksen arvioon, jonka mukaan esteaidan rakentaminen osalle itärajaa on tarpeellista muuttuneen turvallisuustilanteen vuoksi. Joissakin valiokunnan lausunnoissa kyseenalaistettiin esteaidan tarpeellisuus ja nostettiin esiin sen potentiaalisia haittavaikutuksia. Valiokunnan mielestä este kuitenkin tukee Suomen alueellisen koskemattomuuden valvontaa ja turvaamista itärajalla. Este on tarpeen erityisesti poikkeustilanteissa, joissa rajalla tapahtuisi välineellistettyä tai muutoin laajaa laitonta maahantuloa.

Valiokunta korostaa, että esteaidan rakentamisessa on tärkeä huolehtia maanomistajien oikeusturvan toteutumisesta. Esitetyllä määrärahalla onkin tarkoitus valmistella mm. toimintamalleja, joilla yksityisille maanomistajille aiheutuvat haitat ja vahingot saadaan selvitettyä ja korvattua joutuisasti. Valiokunta nostaa esiin myös maa-alueiden vaihtomahdollisuuden tarjoamisen maanomistajille ja korostaa, että kaikki vapaaehtoisuuteen perustuvat mallit edistävät hankkeen sujuvaa toteutusta.

Valiokunta pitää niin ikään tärkeänä ympäristövaikutusten arviointia ja on tyytyväinen siihen, että Rajavartiolaitos on jo käynnistänyt yhteistyön Kaakkois-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa ja hankkii ulkopuoliselta asiantuntijalta ympäristöselvityksen esteaidan vaikutuksista luontoon ja eläinten kulkuun. Tämän selvityksen ja Rajavartiolaitoksen suunnitelmien perusteella ELY-keskus päättää, kuuluuko hanke ympäristövaikutusten arviointimenetelmästä annetun lain piiriin. Valiokunnan asiantuntijakuulemisen perusteella esteita ei ole yhtenäisen, joten eläimillä olisi mahdollisuus kulkea suunniteltujen porttien ja aukkojen kautta.

Saadun selvityksen perusteella valiokunta toteaa lisäksi, että rajaesteellä ei olisi olennaista vaikutusta turvapaikan hakemiseen. Kuten nykyisessäkin tilanteessa, itärajan kautta tapahtuva turvapaikkahakeminen tapahtuu virallisilla rajanylityspaikoilla, eikä rajaesteen rakentaminen muuta vallitsevaa tilannetta. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa arvioitiin, että joissain tapauksissa yhteys viranomaisiin ja sen myötä turvapaikan hakeminen voivat jopa nopeutua, kun rajanylitys on hallitumpaa ja mahdollisuudet laittomiin rajanylityksiin vähenevät. Toisaalta eräissä valiokunnan saamissa lausunnoissa korostettiin kuitenkin turvapaikan hakemisen tosiasiallista toteu-

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Pääluokka 27

tumista ja nostettiin esiin tarve huolelliseen perus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointiin, jota valiokunta kannattaa.

Pääluokka 27

PUOLUSTUSMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Sotilaallinen maanpuolustus

18. Puolustusmateriaalihankinnat (siirtomääräraha 5 v)

Valiokunta kiinnittää huomiota momentilla esitettyyn Puolustusvoimien materiaalin kehittäminen 2018 -tilausvaltuuden enimmäismäärän korottamiseen 104 milj. eurolla. Lisäys aiheutuu LAIVUE 2020 -hankkeen viivästymisestä.

LAIVUE 2020 -hankkeessa korvataan merivoimien seitsemän käytöstä poistuvaa alusta neljällä monitoimikorvetilla merivoimien suorituskyvyn ylläpitämiseksi. Hanke ei ole kuitenkaan edennyt suunnitelmien mukaisesti, kuten valiokunta on aiemminkin todennut (esim. VaVM 33/2021 vp). Näin ollen on hyvä, että Suomen valtio ja Rauman telakan omistajat ovat kesällä 2022 neuvotelleet kokonaisratkaisun telakan toimintaedellytysten turvaamisesta ja hankkeen toteutumisen edistämisestä.

Ratkaisussa Puolustusvoimat ostajana ottaa kantaakseen viivästymisen aiheuttamia seurannaiskustannuksia 104 milj. euroa. Momentille esitetty valtuus mahdollistaa mm. korvausten maksamisen aikatauluviiveen seurauksena hankintaketjussa aiheutuvista kustannuksista sekä merivoimien käytössä olevien alusten elinkaaren jatkamisen.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että merivoimien suorituskyvystä pystytään huolehtimaan ja turvataan hankkeen jatko asetetussa aikataulussa. Saadun selvityksen perusteella valiokunta toteaa lisäksi, että hankkeen rahoitukseen jää kuitenkin edelleen riski lisätarpeesta, joka aiheutuu mm. raaka-aineiden hinnan kallistumisesta.

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto ja toimialan yhteiset menot

02. Liikenne- ja viestintäviraston toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille ehdotetaan 43 000 euron lisäystä, joka liittyy terroristisen verkkosisällön leviämisen estämisestä ym. koskevaan hallitukseen esitykseen (HE 241/2022 vp). Koska esityksen käsittely eduskunnassa on vielä kesken, mainittu määräraha poistetaan momentilta.

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Päälukko 31

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentilta vähennetään 3 158 000 euroa.

10. Liikenne- ja viestintäverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Momentille lisätään 32,7 milj. euroa, josta 31,4 milj. euroa osoitetaan korjausvelan ja kustannusten nousun hallintaan ja 1,9 milj. euroa Inkoon meriväylän ja Etelä-Suomen talviväylän merimerkintöjen parantamiseksi LNG-kuljetusten sujuvan ja turvallisen satamassakäynnin turvaamiseksi.

Valiokunta pitää lisäystä perusteltuna ja tärkeänä, sillä perusväylänpidon rahoitustilanne on vaikea kustannustason voimakkaan nousun vuoksi. Erityisesti rakentamisen kustannustaso on kohonnut, sillä maanrakennusindeksi on noussut viimeisen vuoden aikana (syyskuusta 2021 syyskuuhun 2022) noin 15 prosenttia. Indeksien kohoamiseen on vaikuttanut mm. moottoripolttoöljyn, bitumin ja metallituotteiden kallistuminen.

Valiokunta toteaa, että esitettyjen muutosten jälkeen perusväylänpidon määräraha vuodelle 2022 on yhteensä 1,461 mrd. euroa, joka ylittää Liikenne 12 -suunnitelman mukaisen määrärahatason. Kustannustason voimakkaan nousun vuoksi määräraha ei kuitenkaan anna mahdollisuutta vähentää korjausvelkaa toivotulla tavalla, vaan korjausvelan arvioidaan kasvavan. Vuoden 2022 alussa koko väyläverkon korjausvelka oli hieman alle 2,9 mrd. euroa, vuoden 2022 lopussa sen arvioidaan olevan noin 3 mrd. euroa, ja vuoden 2023 lopussa noin 3,1 mrd. euroa ilman indeksikorjausta. Käytännössä mm. teiden päällystämisen arvioidaan vähenevän ensi vuonna noin 2 000 kilometriin, kun korjausvelan vähentämiseksi päällystysmäärän tulisi olla vuosittain noin 4 000 km.

Korjausvelan vähentäminen ja Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteiden toteutuminen edellyttävät, että perusväylänpidon rahoituksessa otetaan jatkossa huomioon kustannusten noususta aiheutuva lisärahoitustarve.

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Hallitus esittää 13:lle käynnissä olevalle väyläverkon kehittämishankkeelle pääosin kustannustason noususta aiheutuvia valtuuksien korotuksia. Valtuuksien korotukset ovat yhteensä 119,15 milj. euroa, mutta niistä aiheutuvat määrärahatarpeet kohdistuvat vasta myöhemmille vuosille.

Esitykseen sisältyy myös yksi uusi hanke, jossa on kysymys valtatie 9 parantamisesta ja Lento-kentäntien (seututie 562) liikennejärjestelyistä Siilinjärvellä. Hankkeen valtuus on 42,6 milj. euroa, ja sille on haettu rahoitusta komission sotilaallisen liikkuvuuden rahastosta syksyn 2022 haun yhteydessä. Avustus voi olla enintään 50 prosenttia kokonaisrahoituksesta.

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Pääluokka 32

Valiokunta on tyytyväinen valtuuksien korotuksiin ja tarkennuksiin, joilla varmistetaan hankkeiden eteneminen. Mikäli kustannustaso säilyy jatkossakin korkealla, on tärkeää seurata ja arvioida hankkeiden valtuuksien ja määrärahojen riittävyyttä ja varmistaa hankkeiden eteneminen suunnitelmia vastaavalla tavalla.

Pääluokka 32

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN HALLINNONALA

01. Hallinto

03. Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (siirtomääräraha 2 v)

Momentille ehdotetaan lisäystä 483 000 euroa, joka liittyy julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudistamista koskevaan hallituksen esitykseen (HE 207/2022 vp). Koska esityksen käsittely eduskunnassa on vielä kesken, mainittu määräraha poistetaan momentilta.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentille myönnetään lisäystä 3 460 000 euroa.

TULOARVIOT

Osasto 15

LAINAT

03. Valtion nettolainanotto ja velanhallinta

01. Nettolainanotto ja velanhallinta

Valiokunta ehdottaa momentilta vähennettäväksi 572 000 euroa nimellisarvoisesta nettolainanotosta, jolloin nimellisarvoinen nettolainanotto on 19 305 753 000 euroa. Velanhallinnan erät mukaan lukien nettotulojen määrä on 18 643 753 000 euroa vuonna 2022.

Vähennys johtuu valiokunnan menomomenteille 26.10.01, 31.01.02 ja 32.01.03 ehdottamista muutoksista.

Momentti muuttuu seuraavaksi:

Momentilta vähennetään 256 717 000 euroa.

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Yhteenveto

YHTEENVETO

Hallituksen esityksessä ehdotetaan määrärahoihin 66 275 000 euron lisäystä, tuloarvioihin (pl. nettolainanotto ja velanhallinta) 322 420 000 euron lisäystä ja nettolainanottoon ja velanhallintaan 256 145 000 euron vähennystä.

Valiokunta on vähentänyt määrärahoja 572 000 euroa. Vastaava vähennys on tehty tuloarvioihin momentille 15.03.01.

Ehdotettujen muutosten jälkeen olisivat kuluvan vuoden budjetoidut tuloarviot ja määrärahat varsinainen talousarvio ja ensimmäinen, toinen, kolmas ja neljäs lisätalousarvio huomioon ottaen 77 909 756 000 euroa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esitykseen HE 242/2022 vp sisältyvän ehdotuksen vuoden 2022 neljänneksi lisätalousarvioksi edellä todetuin muutoksin.

Eduskunta päättää, että vuoden 2022 neljättä lisätalousarviota sovelletaan 1.12.2022 alkaen.

Helsingissä 22.11.2022

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Tarja Filatov sd
jäsen Timo Heinonen kok (osittain)
jäsen Heli Järvinen vihr
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Pia Lohikoski vas
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Sari Multala kok
jäsen Riitta Mäkinen sd
jäsen Raimo Piirainen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok (osittain)
jäsen Sami Savio ps
jäsen Iiris Suomela vihr
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp

varajäsen Sari Essayah kd (osittain)
varajäsen Inka Hopsu vihr (osittain)
varajäsen Kalle Jokinen kok (osittain)
varajäsen Anne Kalmari kesk (osittain)
varajäsen Anneli Kiljunen sd
varajäsen Merja Kyllönen vas
varajäsen Lulu Ranne ps

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko
valiokuntaneuvos Mari Nuutila
valiokuntaneuvos Tarja Järvinen
tarkastusneuvos Arto Mäkelä

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 1 /ps

Vastalause 1 /ps

Yleisperustelut

Väyläverkon korjausvelan kasvu on pysäytettävä

Perusväylänpitoon ja väyläverkon kehittämiseen on ohjattu lisätalousarviossa yhteensä hieman yli 150 miljoonaa euroa lisää rahoitusta kustannustason nousun johdosta. Valitettavasti lisäys ei riitä, ja väyläverkon korjausvelka kasvaa tänä vuonna arviolta 100 miljoonalla ja vuonna 2023 jälleen arviolta 100 miljoonalla eurolla yhteensä 3,1 miljardiin euroon.

Määrärahalisäyksillä oli tarkoitus myös täyttää Liikenne 12 -suunnitelman rahoitustarve, mutta kustannustason muutoksen takia budjetoidulla rahoituksella ei välttämättä tulla saavuttamaan suunnitelman tavoitteita.

Vuoden 2023 talousarviota täydentävässä esityksessä on ohjattu lisää määrärahoja väylähankkeisiin. On varmistettava turvaamalla riittävä väyläverkon rahoitus, että korjausvelka ei enää kasva ja että Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteet saavutetaan.

Tämä edellyttää todennäköisesti lisämäärärahoja vuoden 2023 ensimmäisessä lisätalousarviossa, ja Liikenne 12 -suunnitelman osalta on tärkeää seurata, miten kustannustason nousu vaikuttaa rahoituksen riittävyyteen. On tärkeää, että samassa yhteydessä kurotaan myös umpeen vuonna 2022 tapahtunut korjausvelan kasvu.

Väyläverkko on harvaan asutussa ja pitkien välimatkojen maassa tärkeä osa infrastruktuuria. Verkon huonokuntoisuus vaarantaa liikenneturvallisuuden. Se myös vaikeuttaa elintärkeiden toimintojen, kuten kaupan alan ja metsäteollisuuden kuljetuksien, jouhevaa sujumista. Maahamme tarvittavien teollisten investointien turvaamiseksi väyläverkon minimitasosta on pidettävä kiinni. Väyläverkon kunnossa pitäminen hidastaa myös alueellisten erojen kasvua, mahdollistaa työssäkäynnin laajemmalla alueella ja vähentää muuttopainetta asutuskeskuksiin ja tarvetta maan sisäisille tulonsiirroille.

Katurikollisuuden kasvu pysäytettävä viimeistään nyt

Nuorten ja jopa alaikäisten harrastama ryöstö- ja muu rikollisuus on lisääntynyt poliisin tiedotteiden mukaan räjähdysmäisesti. Suurissa kaupungeissa toimivat niin sanotut katujengit muodotuvat 95-prosenttisesti maahanmuuttajataustaisista nuorista. Perussuomalaiset ovat varoittaneet lepsun maahanmuuttopolitiikan aiheuttamasta kotouttamisvajeesta, jonka seurauksena syrjäytyminen ja rikollisuus ovat kääntymässä kasvuun. Tämä aiheuttaa maallemme syrjäytyneiden osalta huomattavia ja jatkuvia elatuskustannuksia ja rikollisuuden osalta merkittäviä kielteisiä vaikutuksia niin taloudellisesti kuin yleisen turvallisuudentunteen osalta.

Suomessa on pystyttävä liikkumaan kaduilla rauhassa, ja vanhempien ei tulisi pelätä lastensa joutuvan väkivallan ja ryöstöjen uhreiksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 1 /ps

Hallitus ja viranomaiset ovat vuosien ajan vähätelleet ongelmaa, kunnes se paisui niin suureksi, että kieltäminen ei enää onnistunut. Nyt on viimeinen hetki huolehtia siitä, että Suomi ei seuraa Ruotsin esimerkkiä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraava epäluottamusehdotus:

Vastalauseen epäluottamusehdotus

Eduskunta toteaa, että hallitus on vähätellyt jengi- ja katurikollisuuden tuomaa uhkaa kansalaisille, epäonnistunut kansalaisten turvallisuudesta huolehtimisessa, katurikollisuuden lisääntymisen ehkäisemisessä, ilmiön asianmukaisessa tiedottamisessa sekä jättänyt tekemättä päättäväiset toimet ilmiön kitkemiseksi ja näin ollen hallitus ei nauti eduskunnan luottamusta.

Yksityiskohtaiset perustelut

Pääluokka 26

SISÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Poliisitoimi

01. Poliisitoimen toimintamenot

Katurikollisuuden merkittävä kasvu nuorten tekijöiden toimesta on yleistä turvallisuutta ja vapautta liikkuvuutta vaarantava ilmiö, jonka tunnistamisessa ja ehkäisemisessä Suomi on myöhästynyt pahasti. Ilmiö kytkeytyy voimakkaasti maahanmuuton ja yleisen näköalattomuuden tapaisiin ilmiöihin. On toimittava määrätietoisesti jengiytymiskehityksen ja katurikollisuuden pysäyttämiseksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus kasvattaa poliisitoimen toimintamenoja siten, että poliisi voi lisätä valvontaa, kasvattaa arjen katuturvallisuutta, kerätä katujengeistä tietoa, selvittää aktiivisesti tapahtuneita väkivallantekoja sekä tiedottaa aktiivisesti asiaan liittyvistä kansalaisten turvallisuutta parantavista seikoista.

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 1 /ps

Pääluokka 31

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN HALLINNONALA

10. Liikenne- ja viestiverkot

20. Perusväylänpito (siirtomääräraha 3 v)

Perusväylänpitoon ja väyläverkon kehittämiseen on ohjattu lisätalousarviossa yhteensä hieman yli 150 miljoonaa euroa lisää rahoitusta kustannustason nousun johdosta. Valitettavasti lisäys ei riitä, ja väyläverkon korjausvelka kasvaa tänä vuonna arviolta 100 miljoonalla ja vuonna 2023 arviolta 100 miljoonalla eurolla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus pysäyttää väyläverkon korjausvelan kasvun sekä varmistaa tiestön kunnan ympärivuotisesti järjestämällä riittävän rahoituksen väylien kunnossapidolle.

77. Väyläverkon kehittäminen (siirtomääräraha 3 v)

Perusväylänpitoon ja väyläverkon kehittämiseen on ohjattu lisätalousarviossa yhteensä hieman yli 150 miljoonaa euroa lisää rahoitusta kustannustason nousun johdosta. On jäänyt epäselväksi, riittääkö edes korotettu rahoitustaso Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteiden saavuttamiseen.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteiden edistymistä ja tarvittaessa kustannustason kohoamisen takia ohjaa hankkeisiin riittävät määrärahat.

Pääluokka 35

YMPÄRISTÖMINISTERIÖN HALLINNONALA

Ympäristöministeriön menot ovat kasvaneet merkittävästi vaalikauden aikana. Vuonna 2019, jolloin elettiin viimeinen kokonainen vuosi ennen korona- ja sota-aikaa, ministeriön talousarvion loppusumma oli 199,3 miljoonaa euroa. Ensi vuodelle summa on jo 336,6 miljoonaa euroa. Täy-

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 1 /ps

dentävässä talousarvioesityksessä lisäystä tulee 20,5 miljoonaa euroa, joten loppusumma ensi vuodelle on 357 miljoonaa euroa.

Tavoitteena tulee olla menojen kasvun pysäyttäminen ja sen jälkeen menojen saattaminen laskuun. Ruotsin uusi oikeistohallitus lopetti ympäristöministeriön. Suomessa maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö tulee yhdistää niin, että esimerkiksi asuntoasiat voidaan siirtää ympäristöministeriöstä sisäministeriön osastoksi. Näin saadaan merkittävää säästöä ja tehokkuutta.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraava lausuma:

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää selvityksen maa- ja metsätalousministeriön sekä ympäristöministeriön yhdistämisestä.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus valtion neljänneksi lisätalousarvioksi vuodelle 2022 hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena edellä todetuin muutoksin ja

että edellä ehdotetut neljä lausumaa hyväksytään ja

että yleisperusteluissa ehdotettu epäluottamuslause hyväksytään.

Helsingissä 22.11.2022

Ville Vähämäki ps
Sami Savio ps
Jari Koskela ps
Lulu Ranne ps

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 2 /kok

Vastalause 2 /kok

Perustelut

Ilman kestäväää taloutta meillä ei olisi suorituskykyisiä puolustusvoimia, maailman parasta koulua, toimivaa terveydenhuoltoa tai hyvää joukkoliikennettä. Kokoomus on huolissaan hyvinvointipalveluiden tulevaisuudesta, yhteiskuntamme kriisinsietokyvystä ja talouden hitaasta kasvusta. Mitä kauemmin uudistuksissa viivytellään, sitä heikommaksi taloutemme rapautuu ja sitä kaipaammaksi muuttuu taloudellinen liikkumavaramme. Suomeen tarvitaan muutos.

Hyvinvointiyhteiskunnan rakenteita on uudistettava muiden Pohjoismaiden esimerkin mukaisesti asettamalla työ ensisijaiseen asemaan. Suomi voidaan uudistaa vain työllä, yritteliäisyydellä sekä tiedolla ja teknologialla. Samalla on vahvistettava ihmisten osallisuutta yhteiskunnassa vastuullisella ja välittävällä asenteella.

Venäjän tuhoamissota Ukrainassa muuttaa Euroopan turvallisuustilannetta nopeasti ja voimakkaasti. Julkisen talouden hoitoon hyökkäyssodalla on kolme keskeistä seurausta. Yhteiskunnan kokonaisvarautumista on vahvistettava pikaisesti vastaamaan muuttunutta turvallisuuspoliittista tilannetta, mikä lisää menopaineita entisestään. Julkisen talouden kriisinsietokyvyn merkitys korostuu entistä voimakkaammin. Tulevissa kriiseissä on entistä vähemmän liikkumavaraa kantaa yhteiskunta poikkeuksellisten tilanteiden yli. Hiipuva kasvu korostaa toteuttamatta jääneiden rakenteellisten työllisyys- ja kasvureformien tarpeellisuutta.

Jatkuva velkaantuminen tulee saada pysähtymään. Koska hallitus ei pysty priorisoimaan menoja, lisätalousarviossa esitetyt uudet menot kiihdyttävät velkaantumista. Hallituksella ei ole suunnitelmaa velkaantumisen pysäyttämiseksi. Hallitus ei tule saavuttamaan rakenteellista työllisyyden voittoaan, ja velan suhde bruttokansantuotteeseen on kasvamassa kiihtyvää vauhtia. Asiantuntija-arvioiden mukaan julkinen talous ajautuu haaksirikkoon ilman muutosta. Tilanne on niin heikko, ettei edes tavoiteltu nopeampi talous- tai työllisyyskasvu enää riitä. Jotta hyvinvointipalveluita riittää myös tuleville sukupolville, on välttämätöntä toteuttaa julkisen talouden tehokkuutta vahvistavia reformeja, tehdä julkista taloutta vahvistavia työllisyysreformieja sekä arvioida, mitkä ovat niitä tehtäviä ja missä laajuudessa, jotka kuuluvat julkiseen talouteen.

Hallituksen tulee uudelleenarvioida poikkeuslauseke

Kehysriihessä hallitus päätti poikkeuslausekkeesta, jonka perusteella muuttuneen turvallisuustilanteen johdosta välttämättömät menot siirretään kehysten ulkopuolelle. Kehyspoikkeusta sovellettiin ensimmäistä kertaa toisessa lisätalousarviossa. Kolmannessa lisätalousarviossa kehysten ulkopuolelle siirretään 212,9 miljoona euroa menoja.

Hallitus ei ole eritellyt talousarvioesitykseen niitä menoja, joita kehyspoikkeus koskee. Siten hallitus ei myöskään perustele millään tavalla, miksi kyseessä olevat menot ovat sellaisia, jotka muuttuneen turvallisuustilanteen takia ovat niin välttämättömiä, ettei niille tarvitse etsiä rahoitusta kehysten sisältä uudelleenkehennuksina. Valtiontalouden tarkastusvirasto huomautti korostu-

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 2 /kok

neesta avoimuuden ja perustelujen tarpeesta finanssipolitiikan tarkastuksen raportissa jo kesäkuussa 2022. Hallitus ei ole voinut olla tietämätön avoimuuden ja perustelujen vaatimuksista.

On ilmeistä, että poikkeus on kirjattu liian väljästi. Sen perusteella kehysten ulkopuolelle voidaan siirtää myös sellaisia menoja, joita turvallisuustilanteella ei voi perustella ja jotka normaalisti rahoitetaan kehysten sisältä. Perusteettoman väljästi määritelty poikkeus on omiaan rapauttamaan kehysjärjestelmän uskottavuutta entisestään. On ilmeistä, että hallitus on kehyspoikkeuksen varjolla siirtänyt budjettikehysten ulkopuolelle myös sellaisia menoja, jotka eivät riitä turvallisuuspoliittiseen tilanteeseen. Oikeutus puolustukseen ja turvallisuuteen liittyvien menojen siirtämiseen kehysten ulkopuolelle syntyy siitä, että jokainen meno liittyy turvallisuustilanteeseen tiukoin kriteerein.

Suomalaisten ostovoimaa on tuettava tuloveroja keventämällä

Kokoomus on esittänyt johdonmukaisesti siirtymää työn ja yrittämisen verotuksesta kohti kuluksen ja haittojen verotusta. Kokonaisveroastetta tulee keventää, jotta emme hinnoittele itseämme ulos maailmanmarkkinoilta. Veronkevennysten painopiste tulee kohdentaa ansiotuloverotukseen. Laaja-alaisuuden kiihtyvän inflaation ja ostovoiman heikkenemisen vuoksi veronkevennyksille on erityisen hyvät perusteet. Veronkevennykset tulee toteuttaa tasaisesti kaikkiin tuloluokkiin.

Vaihtoehtoja menojen sopeuttamiseksi on, mutta hallitus ei kykene tekemään valintoja

Hallitus on välttänyt valintojen tekemistä rikkomalla kehukset useaan kertaan ja nyt jättämällä kehyspoikkeuksen niin väljäksi, ettei valintoja käytännössä tarvitse tehdä. Poikkeuslausekkeen perusteella kehysten ulkopuolelle on siirretty kaikki, mikä edes ohuesti kuuluu kirjauksen piiriin. Näin kehysten sisälle on saatu teknisesti tilaa muiden menojen toteuttamiseen.

Julkisten menojen taso on tästä syystä paisunut merkittävästi ja jatkaa kasvuaan uudelta korkeammalta tasolta. Hallituksella olisi käytettävissään ammattitaitoinen virkakoneisto ja julkisen johtamisen paras osaaminen vastuullisten valintojen tekemiseen, mutta ei sitä tietoisesti tee.

Kokoomus on johdonmukaisesti esittänyt vaihtoehtobudjeteissaan, että hallituksen politiikalle on vastuullinen vaihtoehto, joka turvaa polun kohti kriisinkestävää taloutta. Kokoomuksen vaihtoehdossa tehdään selkeitä valintoja, joiden seurauksena menotaso laskee noin kahdella miljardilla eurolla, ansiotuloverotus kevenee lähes miljardilla eurolla ja julkisen talouden velkaantuminen vähenee yli miljardilla eurolla. Kokoomuksen mielestä julkista taloutta on vahvistettava miljardilla joka vuosi kahden vaalikauden ajan. Valintoja tekemällä kyetään uskottavasti panostamaan esimerkiksi TKI-toimintaan, kaikkiin koulutusasteisiin ja rahoittamaan ostovoimaa sekä kasvua vahvistavat veronkevennykset.

Ruoantuotanto ja huoltovarmuus turvattava

Ruoantuotannon vaikeudet alkoivat kärjistymään jo keväällä, jonka jälkeen Venäjän aloittama tuhoamissota on kriisiyttänyt tilannetta poikkeuksellisen nopeasti. Venäjä ja Ukraina vastaavat yhdessä merkittävästä osasta esimerkiksi maailman vilja-, auringonkukkaöljy- ja lannoitetuotant-

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 2 /kok

nosta. Kotimaisen ruoantuotannon kriisi on edennyt vääjäämättä ilman hallituksen mainittavaa puuttumista asiaan. Kohonneet energian ja välipanosten hinnat uhkaavat kiristää alkutuotannon toiminnan kokonaan kannattamattomaksi. Hintojen nousun odotetaan jatkuvan, mikäli Venäjän tuhoamissota pitkittyy.

Maatalouspolitiikkaa on johtanut keskusta kohta kahdeksan vuotta, mutta muutosta vakaampaan suuntaan ei ole tapahtunut. Mikäli koko ruoan arvoketjua sekä tukijärjestelmää olisi uudistettu kestävämmälle pohjalle, pystyttäisiin nykyinen kriisi kohtaamaan vahvemmissa lähtökohdista. Ensisijaisesti viljelijän tulisi saada markkinoilta asianmukainen hinta. Siksi on pettymys, miten hallitus on esimerkiksi epäonnistunut viennin kasvattamisessa. Kannattavuutta ei paranneta tukieuroilla vaan vahvemmallalla kaupanteolla. Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että hallituksen tulee viimein aktivoitua tilanteen ratkaisemiseksi. Lukuisilla tiloilla on tehty toiminnan kehittämiseen merkittäviä investointeja, jotka nyt uhkaavat vaarantaa perusteiltaan kannattavan liiketoiminnan jatkuvuuden väliaikaisten likviditeettiongelmiensa vuoksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa Suomen riittävän taloudellisen, humanitaarisen ja materiaallisen tuen Ukrainalle.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esitykset, kuinka se asettaa menot tärkeysjärjestykseen ja kattaa budjettikehysten sisältä määrärahat, jotka tulee rahoittaa kehysten sisältä.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus syksyn budjettiriihessä uudelleenarvioi kehyksiin tehdyn poikkeuslausekkeen ja hyväksyy jatkossa kehysten ulkopuolelle siirrettäviksi ainoastaan sellaiset menot, jotka erittäin tiukoin ja julkisesti arvioitavin kriteerein ovat välttämättömiä muuttuneen turvallisuustilanteen johdosta.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus julkaisee erikseen tarkan ja yksityiskohtaisen selvityksen poikkeuslausekkeen perusteella kehysten ulkopuolelle siirretyistä menoista, jotta julkisesti voidaan arvioida, täyttävätkö ne muuttuneen turvallisuustilanteen välttämättömyyskriteerin.

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 2 /kok

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esitykset suomalaisten ansiotuloverotuksen keventämiseksi tasaisesti kaikilla tulotasoilla ihmisten ostovoiman parantamiseksi ja kasvun tukemiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esitykset velkavastuun kirjaamisesta lain tasoisesti.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo talouskasvun vauhdittamiseksi uskottavan suunnitelman, joka sisältää konkreettiset keinot työllisyysasteen nostamiseksi, elinkeinotoiminnan edellytysten parantamiseksi, reilun kilpailun lisäämiseksi, tuottavuuden kasvattamiseksi ja työmarkkinoiden tehostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo puuttuvat esitykset, joilla valtiovarainministeriön arvion mukaan saavutetaan hallituksen itselleen asettama työllisyystavoite 80 000 työllisestä siten, että julkinen talous vahvistuu hallituksen tavoitteiden mukaisesti 2 000 miljoonalla eurolla. Hallitusohjelman pysyvät menolisäykset luvattiin kattaa työllisyyttä vahvistamalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu talouspolitiikan arviointineuvoston suosittelemalla tavalla julkisen talouden sopeuttamiseen 0,4 prosentilla suhteessa bruttokansantuotteen vuosittain, jotta julkisen talouden kriisinkestokyky ja luottamus Suomen talouden hoitoon voidaan palauttaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 10

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo osana työllisyyspäätösten kokonaisuutta esityksen ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamiseksi niin, että etuustaso on korkeampi työttömyysjakson alussa ja laskee tasaisesti työttömyyden keston mukaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 11

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo osana työllisyyspäätösten kokonaisuutta esitykset etuusjärjestelmän kannustinloukkujen purkamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 2 /kok

Vastalauseen lausumaehdotus 12

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esityksen reilun paikallisen sopimisen edistämiseksi kaikissa yrityksissä.

Vastalauseen lausumaehdotus 13

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa esityksen terapiatakuusta välittömästi eduskunnan kevädistuntokauden 2023 aluksi, niin että asia ehditään päättää ja saattaa voimaan kuluvan vaalikauden aikana.

Vastalauseen lausumaehdotus 14

Eduskunta edellyttää, että hallitus käynnistää ohjelman, jolla parannetaan julkisten palveluiden vaikuttavuutta ja tehokkuutta sekä hillitään menojen kasvua.

Vastalauseen lausumaehdotus 15

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esityksen sote-uudistuksesta, jonka avulla saavutetaan uudistukselle asetetut alkuperäiset tavoitteet: kaventaa hyvinvointi- ja terveyseroja, turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveystalvet kaikille suomalaisille, parantaa palveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta, turvata ammattitaitoisen työvoiman saanti, vastata yhteiskunnallisten muutosten mukanaan tuomiin haasteisiin ja hillitä kustannusten kasvua. Uudistuksessa on lisättävä valinnanvapautta ja ihmisten mahdollisuutta vaikuttaa käyttämiinsä palveluihin.

Vastalauseen lausumaehdotus 16

Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa pikaisesti esityksen pahasti puutteellisen hyvinvointialueiden rahoituslain korjaamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 17

Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus-, tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta, ja niiden rahoitusta koskevan erillislainsäädännön tuomista eduskuntaan sekä yliopistosairaaloiden vaativan erikoissairaanhoidon ja valmiuden ylläpidon vaatiman lisärahoituksen huomioimista hyvinvointialueilla, joilla sijaitsee yliopistosairaala.

Vastalauseen lausumaehdotus 18

Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa riittävät määrärahat myös palo- ja pelastustoimen toimintakyvyn ja riittävän pelastajamäärän varmistamiseksi.

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 2 /kok

Vastalauseen lausumaehdotus 19

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esityksen maataloustukijärjestelmän uudistamisesta, jonka avulla turvataan ruoantuotannon huoltovarmuus ja panostetaan tehokkuuteen sekä uudistumiseen.

Vastalauseen lausumaehdotus 20

Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa suomalaisen maatalouden ja oman ruoantuotannon selviämisen yli energiakriisin ja alkavan talven.

Vastalauseen lausumaehdotus 21

Eduskunta edellyttää, että hallitus pitää kiinni parlamentaarisesti sovitusta Liikenne 12 -ohjelmasta

Vastalauseen lausumaehdotus 22

Eduskunta edellyttää, että hallitus ei anna tiestön korjausvelan enää kasvaa vaan osoittaa määrärahat, joilla korjausvelan umpeenkurominen voidaan käynnistää.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että ehdotus valtion neljänneksi lisätalousarvioksi vuodelle 2022 hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut 22 lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 22.11.2022

Timo Heinonen kok
Sari Sarkomaa kok
Matias Marttinen kok
Sari Multala kok
Kalle Jokinen kok

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 3 /kd

Vastalause 3 /kd

Perustelut

Vuoden 2023 talousarvio sekä syksyn lisätalousarviot ovat olleet Marinin hallituksen viimeinen mahdollisuus tehdä konkreettisia toimia talouden kurssin kääntämiseksi, julkisten menojen priorisoinniseksi sekä kriittisten alojen, etenkin maatilojen, pelastamiseksi. Näihin vakaviin kysymyksiin hallitus ei kuitenkaan ole halunnut tai kyennyt puuttumaan konkreettisesti, vaan on jatkanut avokätistä politiikkaansa unohtaen kuitenkin muutamien keskeisimmien perusasiain, kuten huoltovarmuuden vahvistamisen. Päätös lykkätä maatilojen akuuttiin kustannuskriisiin vastaaminen ensi vuoden lisätalousarvion varaan on kohtalokas liian monelle tilalle. Tässä kohden hallituksen viivyttelyä on mahdoton ymmärtää.

Hallituksen velkasaldo paisuu luvatusen ensi vuoden lisätalousarvion myötä yli 40 miljardiin euroon. Tähän summaan ei vielä sisälly Fortumille luvattu 10 miljardin euron hätärahoitus. Suomi ei ole enää taloudenpidossaan Pohjoismaa, vaan pikemmin keskieuropalainen maa. Pidemmän päälle emme tällä politiikalla pysty kuitenkaan ylläpitämään pohjoismaisia hyvinvointipalveluita. Olemme huolissamme hyvinvointipalveluiden tulevaisuudesta. Julkisen talouden tulot ja menot pitää sovittaa talouden suorituskyvyn asettamaan raamiin. Ilman kestävästä taloutta meillä ei olisi maailman parasta koulua, toimivaa terveydenhuoltoa ja hyvää joukkoliikennettä ja muita peruspalveluita, jotka ovat synnyttäneet Suomeen hyvän mahdollisuuksien tasa-arvon. Velkaantumisten ja taloudellisen näivettymisen päässä on myös kansallisomaisuuden vähittäinen myyminen ulkomaiseen omistukseen.

Hallitus on valitettavasti nostanut kädet ylös pienimpienkin säästöjen edessä, eikä perusasioiden, kuten hyvinvointialueiden ja sote-palveluiden rahoituksen varmistamiseksi priorisointiin kyetä. Jokaiseen eteen tulevaan kysymyksen vastaus on ollut lisävelka veronmaksajien piikkiin. Julkisen talouden asema jää pysyvästi heikommaksi hallituksen jäljiltä. Syynä ovat jo vaalikauden alussa toteutetut pysyvät menolisäykset, epäonnistunut rakennepolitiikka sekä riittämättömät julkista taloutta vahvistavat työllisyysuudistukset. Hallitus lisäsi vaalikauden alussa pysyviä julkisen talouden menoja noin 1,4 miljardilla eurolla, mutta jätti lupauksistaan huolimatta työllisyyttä parantavat uudistukset tekemättä. Hallituspuolueiden uudet puheet työllisyystoimista eivät tämän historian valossa vakuuta.

Hallituksen esityksen mukaan työllisyysaste on noussut tämän vuoden kesällä 73,6 prosenttiin. Tämä jää kuitenkin hyvin kauas julkisen talouden kestävyysasteen tarvittavasta 80 prosentin työllisyysasteesta. HE:n arvion mukaan talouden kasvun hidastuminen vaimentaa merkittävästi työllisyyden kehitystä, eikä työllisyysaste nouse loppuvuoden 2023 aikana enää merkittävästi.

Valtion velkaantumisen paheneminen heijastuu jo ensi vuoden talousarviossa 1,5 miljardin euron varauksella korkomenoihin. Valtiovarainministeriön vuoden takaisen ennusteen mukaan velkasuhde ylittää 100 prosentin rajan jo 2040-luvun alussa. Pelkän valtionvelan hoitomenoihin hupenee ensi vuonna sen verran kuin Suomen terveydenhuolto (hyvinvointialueet) tarvitsisi alirahoituksen kattamiseksi. Mikäli sekä velkasuhde että korot jatkavat kasvuaan, puhutaan muuta-

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 3 /kd

man vuoden kuluttua jo useamman miljardin korkomenoista. Lisäksi myös kunnat ja kotitaloudet ovat varsin velkaantuneita.

Hallituksen toteuttama sosiaali- ja terveystalouden uudistus heikentää julkista taloutta lyhyellä ja keskipitkällä aikavälillä miljardeilla euroilla ja syventää kestävyysvajetta pitkällä aikavälillä. Massiivinen aluehallintouudistus aiheuttaa väistämättömiä muutuskustannuksia, jotka on aliarvioitu alakanttiin. Tästä huolimatta hallitus on tietoisesti alirahoittanut hyvinvointialueet ja siten sote-palvelut. Ongelmat kasautuvat varsinaisesti seuraavalle hallitukselle, joka joutuu ratkomaan elinkelvottomien hyvinvointialueiden selviämiseen liittyviä haasteita.

Vuoden neljäs lisätalousarvio sisältää monia yksittäisiä toimia, joihin kristillisdemokraattinen valiokuntaryhmä yhtyy, kuten Ukrainaan toimitetun puolustusmateriaalin korvaaminen ja lisäpanokset hoiva-avustajan kouluttamiseen sekä ylimääräinen lapsilisä. On valitettavaa, että oletettua alhaisempi syntyvyys alentaa momentin määräraharavetta aiemmin arvioituun verrattuna.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat lausumat:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo talouskasvun vauhdittamiseksi uskottavan suunnitelman, joka sisältää konkreettiset keinot työllisyysasteen nostamiseksi, elinkeinotoiminnan edellytysten parantamiseksi, tuottavuuden kasvattamiseksi ja työmarkkinoiden tehostamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että hallitus sitoutuu keinoihin, joilla julkisen talouden kestävyysvaaje voidaan kuroa umpeen vuosikymmenen loppuun mennessä, ja aloittaa niiden toimeenpanon jo tämän loppuvaalikauden aikana.

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskunnalle esitykset, joilla valtiovarainministeriön arvion mukaan saavutetaan hallituksen itselleen asettama työllisyystavoite 80 000 työllisestä siten, että julkinen talous vahvistuu 2 000 miljoonalla eurolla. Hallitusohjelman pysyvät menolisäykset luvattiin kattaa työllisyyttä vahvistamalla.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esityksen ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastamiseksi niin, että etuustaso on korkeampi työttömyysjakson alussa ja laskee portaittain työttömyyden keston mukaan.

Valiokunnan mietintö VaVM 30/2022 vp
Vastalause 3 /kd

Vastalauseen lausumaehdotus 5

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esitykset etuusjärjestelmän kannustinloukkujen purkamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 6

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esityksen reilun paikallisen sopimisen edistämiseksi kaikissa yrityksissä.

Vastalauseen lausumaehdotus 7

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo esityksen terapiatakuun toteuttamiseksi.

Vastalauseen lausumaehdotus 8

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo välittömästi eduskunnalle esityksen maatilojen kustannustuesta, jolla elinkelpoiset ruokaa tuottavat tilat pelastetaan akuutin kustannuskriisin yli, samoin kuin esitykset elintarvikemarkkinalain uudistuksiksi, joilla varmistetaan tuottajille ja teollisuudelle reilumpi ruokaketju.

Vastalauseen lausumaehdotus 9

Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo välittömästi eduskunnalle suunnitelman hyvinvointialueiden rahoitusvajeen paikkaamisesta julkista velkaantumista pahentamatta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että ehdotus valtion neljänneksi lisätalousarvioksi vuodelle 2022 hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että edellä ehdotetut yhdeksän lausumaa hyväksytään.

Helsingissä 22.11.2022

Sari Essayah kd